

Eesti kõrgkoolide vilistlaste toimetulek tööturul*

JAAAN URB
Cumulus Consulting OÜ,
konsultant

Üliõpilased omandavad kõrgkoolis head erialateadmised, kuid saavad õpingutelt vähem kaasa praktilisi oskusi ja üldpädevusi. Enamik lõpetanuid leiab oma haridusele vastava töö.

Vilistlaste toimetulekut tööturul on kõrgkoolid uurinud 2000. aastate algusest. Kõikide kõrgkoolide üheaegne ulatuslik uuring tehti esimest korda aga alles 2011. aastal, kui küsitleti 2009. aastal lõpetanuid (Eamets *et al.* 2011). Käesolev artikkel tugineb teisele, 2012. aasta vilistlaste uuringule (Laan *et al.* 2015). Artiklis keskendutakse vilistlaste toimetulekule tööturul ja õpingutega rahulolule.

Alates 1990. aastate algusest kuni 2011. aastani üliõpilaste arv Eestis järjepanu suurenes, ulatudes 70 000 tudengini. Sealt edasi on see arv üldiste demograafiliste muutuste tõttu aga vähenema hakanud. Rahvastikuprognosis osutavad, et elanike arvu vähenemine jätkub. See tähendab, et iga kõrgharidusega inimene

on ühiskonnale üha vajalikum ja kõrghariduse kvaliteet on riigi majanduse konkurentsivõimele äärmiselt oluline.

Eestit tabas aastatel 2008–2009 majanduskriis, mille tagajärjed end siiani tunda annavad. Statistikaameti andmetel oli kõrgharitude tööpuudus majanduskriisi ajal palju väiksem keskharidusega inimeste omast. Kriisi elasid keskmisest paremini üle kõrgema haridustasemega inimesed, kelle töö löi suuremat lisandväärtust. Kõrgharidus- ja tööturupoliitika planeerimiseks on seega oluline, et lõpetanute õpingutejärgsest tegevusest ja toimetulekust oleks olemas järjepidev informatsioon.

Kõikide kõrgkoolide 2011. aastal tehtud ulatusliku uuringu eesmärk oli saada ülevaade kõrgkoolide vilistlaste eriala- ja tööalastest valikutest, õpingute ajal töötamise põhjustest, töökohal nõutavate ja kõrgkoolis õpetatavate oskuste kattuvusest, lõpetajate väljakutsetest tööturule siirdumisel ning seal hakkama saamisest. Artiklis antakse ülevaade Eesti kõrgkoolide teise, 2012. aasta vilistlaste uuringu (Laan *et al.* 2015) tulemustest. Samuti võimaldab kahe uuringu andmete kõrvutamise jälgida toimunud muutusi ajas. Uuringu tulemuste andmefailid on Haridus- ja Teadusministeeriumi valduses, nende tuginedes on kõrgkoolidel võimalik teha täiendavaid süvendatud analüüse oma õppeasutuse kohta.

2012. aasta vilistlaste uuringul käsitleti erialavalikut mõjutavaid tegureid,

* Eelretsenseeritud artikkel.

rahulolu õpingutega, õpingute ajal töötamist, õpingutejärgseid plaane, edukust tööturul ja omandatud pädevusi. Samuti uuriti välismaalastest vilistlaste hinnanguid Eestis antava kõrghariduse kohta. Artiklis keskendutakse lähemalt kahele küsimusele: 1) kuidas tulevad ülikooli lõpetanud tööturul toime? 2) kuivõrd on nad läbitud õpingutega rahul?

Uuringu tellisid Haridus- ja Teadusministeerium ning Sihtasutus Archimedes.

METOODIKA. Uuring põhineb enamjaolt primaarandmetel, mille kogumiseks kasutati nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid meetodeid. Peamiselt saadi andmed veebipõhisest küsimustikust, mille aluseks oli 2009. aasta vilistlaste uuringus kasutatud ankeet võrreldavuse tagamiseks. Täiendavalt võeti arvesse ka teisi teemaga haakuvaid uuringuid: „Koolilõpetajad ja nende karjäärivalikud“ (Mägi, Nestor 2012), „Eesti üliõpilaste eluolu 2013: rahvusvahelise üliõpilaste uuringu EUROSTUDENT V Eesti analüüs“ (Espenberg *et al.* 2013) ja „Tartu Ülikooli 2010. aasta vilistlaste uuring“ (2011).

Algsesse valimisse kuulusid kõik 25 Eesti kõrgkooli. 2014. aasta 23. aprillist kuni 19. maini tehtud küsitluses osalenute üldkogumi moodustasid uuringusse kaasatud kõrgkoolide kõikide õppeastmete kõik 2012. aasta vilistlased ja kõik 2010.–2012. aasta välismaalastest vilistlased. Eesti Hariduse Infosüsteemi andmetel oli 2012. aastal kõrgkoolide lõpetanud 10 116, sealhulgas välismaalased. Lõplikuks vastanute arvuks kujunes ligi 3300, mis teeb vastanute protsendiks 30. See on piisav üleeestilise üldistuse tegemiseks. Täiendavalt tehti poolstruktureeritud intervjuud 20 välismaalastest vilistlasega.

Kõige enam oli vastanute hulgas bakalaureuseõppe lõpetanud (41%). Enam-vähem võrdselt oli rakenduskõrghariduse (27%) ja magistriõppe (25%) lõpetanud. Ootuspäraselt oli vastanute hulgas integreeritud (5%) ja doktoriõppe (2%) vilistlasi palju vähem. Võrreldes 2009. aasta vilistlaste uuringuga oli

selles uuringus bakalaureuseõppe lõpetanute osakaal veidi väiksem (2,8 protsendipunkti võrra), magistriõppe lõpetanute oma aga suurem (1,2 protsendipunkti võrra). Rakenduskõrgharidus- ja doktoriõppe puhul jäi erinevus alla ühe protsendipunkti.

Vastanute hulgas olid ülekaalus ärinäide ja halduse lõpetanud (16%). Neile järgnesid tehnika, tootmise ja ehituse (ligi 13%) ning tervise (ligi 10%) valdkonna lõpetanud. Kõige vähem oli lõpetanud

Kõrgkooliõpingud aitasid kaasa erialateadmiste saamisele, kuid vähem oskusele teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada.

põllumajanduse (veidi enam kui 2%) ja sotsiaalteenuste (ligi 4%) valdkonnas. Oluline on tähele panna, et selles uuringus ei tähistanud valdkond õppevaldkonda kõrgharidusstandardi mõistes. Uuringus vaadeldi klassikalisi õppevaldkondi detailsemalt ja nimetati neid läbivalt valdkondadeks.

VILISTLASTE TOIMETULEK TÖÖTURUL. Ligi kaks aastat pärast lõpetamist on 82 protsendil vastanutest töökoht. Töötuteks võib seejuures pidada keskmiselt kaht protsenti (vt tabel 1), mis on Eesti keskmisest näitajast (Statistikaameti andmetel 6,4% 2014. a IV kvartalis) palju madalam. Samal ajal töötab ja õpib vastanutest veerand. Neid, kes ei tööta, ei õpi ega ole lapsega kodus või ajateenistuses, on keskmiselt viis protsenti vastanutest. Kõige madalam on töötavate vastanute osakaal bakalaureuseõppe (74%) ja kõrgeim rakenduskõrgharidusõppe (88%) lõpetanute seas. Samas on bakalaureuseõppe vilistlaste hulgas kõige enam neid, kes edasi õpivad (19%), mis selgitab

Õppetase	Töötavad	Töötavad ja õppivad	Õppivad	Töötud	Ülejäänud
Bakalaureuseõpe	34,64	39,30	18,50	1,94	5,62
Doktoriõpe	81,87	5,20	1,56	0,84	10,53
Magistriõpe	71,79	15,42	3,70	1,26	7,82
Rakenduskõrgharidusõpe	72,52	14,98	1,99	2,02	8,49
Valdkond					
Arvutiteadused	58,86	32,47	4,33	1,83	2,52
Haridus	63,91	17,96	5,53	1,89	10,72
Humanitaaria	42,02	34,13	15,30	2,49	6,05
Kunstid	47,59	26,44	13,97	2,31	9,69
Loodus- ja täppisteadused (v.a arvutiteadused)	28,30	36,84	25,99	0,79	8,08
Põllumajandus	57,74	10,50	24,61	1,96	5,20
Sotsiaal- ja käitumisteadused ning ajakirjandus ja infolevi	49,47	33,51	11,82	1,56	3,63
Sotsiaalteenused	66,74	19,42	2,40	2,16	9,28
Teenindus	57,79	23,16	9,33	0,76	8,97
Tehnika, tootmine ja ehitus	60,76	25,04	7,74	1,69	4,76
Tervis	68,54	20,42	1,98	1,84	7,22
Õigus	51,86	31,35	10,08	0,95	5,76
Ärindus ja haldus	67,37	16,96	4,76	2,10	8,80

TABEL 1. Vastanute praegune tegevus õppetasemete ja valdkondade lõikes (% kõigist vastanutest)
Märkus: Ülejäänute all on tabelis silmas peetud neid, kes on kas lapsega kodus, ajateenistuses või valinud vastusevariandi „Muu“ (nt töökohta vahetamas, oma ettevõtet loomas).

Allikas: autori koostatud

töötavate bakalaureuseõppe vilistlaste madalamat osakaalu võrreldes teiste õppetasemetega. Suured erinevused on aga täheldatavad lõpetatud valdkondade lõikes. Arvutiteaduste lõpetanute hulgas on töötavaid inimesi 91 protsenti, loodus- ja täppisteaduste ning põllumajanduse lõpetanute hulgas aga alla 70 protsenti. Samas on oluline märkida, et kahes viimati nimetatud valdkonnas on teistest suurem osakaal neil, kes ainult õpivad (vastavalt 26% ja 25%).

Küsitlusaegse (2014. aastal) töö valimise peamine põhjus oli seos õpitud erialaga. Sellele järgnes soov panna ennast proovile,

karjääri- ja arenguvõimalused ning kõrge palk. Peamiselt leiti töö isikliku pakkumise kaudu (26%). Sellele järgnesid personaliotsingu portaalist saadud pakkumised (14%) ning ise tööandjaga ühenduse võtmine (12%). Need põhjused olid ka 2009. aasta vilistlaste uuringus kõige olulisemad.

39 protsenti vastanutest töötas küsitluse ajal äriühingus palgatöötajana (2009. a vilistlaste uuringus oli vastav näitaja 33%), 32 protsenti riiklikus, avalik-õiguslikus või munitsipaalasutuses (2009. a vilistlaste uuringus 35%). Äriühingus omanikuna töötas 3 protsenti vastanutest (2009. a vilistlaste uuringus samuti 3%). Tööl ei käinud

18 protsenti vastanutest (2009. a vilistlaste uuringus 20%). 48 protsenti lõpetanustest on tippspetsialistid, 25 protsenti tehnikud või keskastme spetsialistid ja 10 protsenti juhid. Välismaalastest vilistlaste hulgas on aga suurem tippspetsialistide osakaal.

Töö saamisele aitasid enim kaasa erialateadmised, eesti keele oskus, teoreetiliste teadmiste praktikas rakendamise oskus ja omandatud haridustase. 2009. aastal lõpetanute jaoks olid olulisemad tegurid eesti keele oskus ja omandatud eriala. Oluline on täheldada, et kõrgkooliõpingud aitasid olulisel määral kaasa erialateadmiste saamisele, kuid vähem oskusele teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada. Samas on viimast nimetatud ühe olulise põhjusena tööke saamisel (46% töötavatest vastanutest nõustus täiesti, et tegemist on teguriga, mis aitas kaasa praeguse töökoha saamisele). Karjääriteenustele, välismaal töötamisele ja õppimisele erilist tähtsust seoses töökoha leidmisega ei omistatud. Välismaal õppimist pidasid aga oluliseks teguriks need vilistlased, kes olid seal töötanud või õppinud. Sama kehtib 2009. aasta vilistlaste uuringu kohta.

Enam kui pooltel töötavatest lõpetanustest on töö omandatud erialaga tihedalt seotud. Töökohal, mis ei ole erialaga seotud, töötab 14 protsenti vastanutest, kes küsitlusele vastamise ajal töötasid. Kõige tihedamalt on töö ja õpitud eriala seotud tervise (93% töötavatest vastanutest) ja arvutiteaduste (90%) valdkonnas töötavate inimeste puhul. Kõige madalamalt on seotust hinnanud humanitaaria ja põllumajanduse valdkondade lõpetanud (vastavalt 41% ja 52%). Peamine põhjus, miks õpitud eriala ei olnud praeguse töökohaga seotud, oli erialase töö mitteleidmine. Samuti on vilistlased leidnud, et palk ja muud töötinimused on mujal paremad.

Õppetasete puhul on seotus madalaim bakalaureuseõppe (57%) lõpetanute põhitöö ja eriala vahel, doktoriõppe lõpetanute puhul on põhitöö erialaga seotud 94 protsendil töötavatest vastanutest, mis on õppetasete lõikes kõrgeim näitaja (vt tabel 2).

Kolmveerand töötavatest vastanutest töötab ametis, mis eeldab kõrgharidust (vt joonis 1). 4 protsenti töötavatest vastanutest ei osanud öelda, millist haridustaset nende töökoht eeldab ja 7 protsenti leidis, et haridustase pole nende töökohal oluline. Arvestades, et kõikidel vastanutel on kõrgharidus, saab seega väita, et ligikaudu 21 protsenti töötavatest vastanutest ei tee oma kvalifikatsioonile vastavat tööd (selget seisukohta ei saa võtta nende puhul, kes ei osanud öelda, millist haridustaset nende töökoht eeldab).

Keskmisest rohkem esineb oma kvalifikatsioonile mittevastava töö tegijaid humanitaaria (30% lõpetanud vastanutest, kes töötavad), kunstide (34%), põllumajanduse (36%), teeninduse (30%) ning äriduse ja halduse (27%) valdkonna lõpetanute hulgas (vt tabel 3). Tõenäoliselt võib üheks põhjuseks pidada ka seda, et erialast tööd pole leitud.

Enamasti eeldavad ametid bakalaureusekraadi olemasolu. 30 protsendil juhtudest on vajalik magistrikraad ja 23 protsendi puhul rakenduskõrgharidus. Doktorikraadi eeldatakse vähestes ametites (2%). Oluline on siinkohal märkida, et ligi 20 protsenti bakalaureusekraadiga vastanutest töötab ametikohal, mis eeldab magistrikraadi (olles seega alakvalifitseeritud) ning 21 protsenti doktorikraadiga inimestest magistrikraadi nõudval positsioonil (olles seega üle kvalifitseeritud) (vt tabel 4).

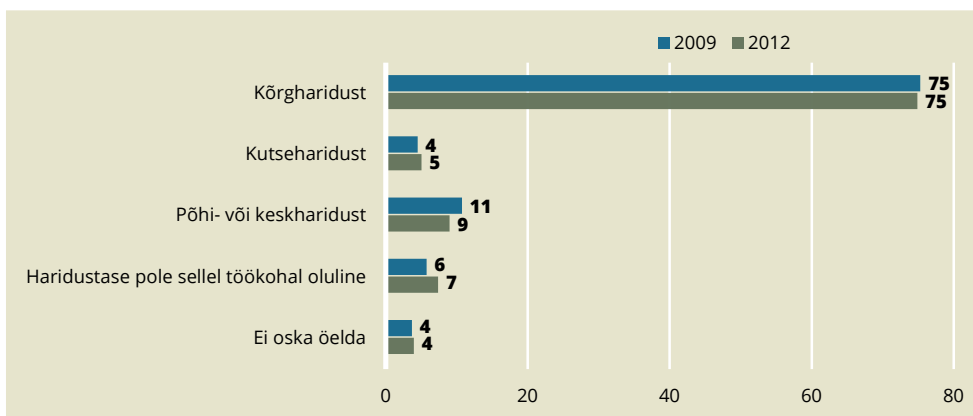
Mida kõrgem on vilistlaste haridustase, seda suurem on nende sissetulek (vt tabel 5). Valdkondade ulatuses paistavad eriti silma arvutiteadused, kus 34% vastanutest kuulub kõrgeimasse palgagruppi (üle 1800 euro kuus). Madalamatesse palgagrupidesse jäävad kunstide, humanitaaria ning loodus- ja täppisteaduste valdkondade esindajad (ei sisalda arvutiteadusi, mis on eelnevalt eraldi välja toodud). Viimaste hulgas oli aga keskmisest märgatavalt rohkem edasiõppijaid.

Märkimisväärne palgalõhe eksisteerib Eestis ja välismaal töötavate vilistlaste vahel. Viimaste hulgas on suhteliselt rohkem neid, kes teenivad üle 1800eurost brutokuupalka (ligi 45% välismaal töötavate vastanute palk

Õppetase	Väga lähedalt	Suures osas	Mõningal määral	Ei ole seotud
Rakenduskõrgharidusõpe	62,4	16,5	11,2	9,9
Bakalaureuseõpe	38,2	18,6	18,6	24,6
Magistriõpe	61,4	18,4	13	7,2
Doktoriõpe	75,4	18,6	3,6	2,4
Valdkond				
Arvutiteadused	71,2	19	6,6	3,2
Haridus	72,8	11,6	7,7	7,9
Humanitaaria	27,1	13,6	25,2	34,1
Kunstim	45,7	18,7	14,1	21,5
Loodus- ja täppisteadused (v.a arvutiteadused)	49,1	16,7	15,4	18,8
Põllumajandus	37,8	14,4	4,8	43
Sotsiaal- ja käitumisteadused ning ajakirjandus ja infolevi	43,5	20,7	21,9	13,9
Sotsiaalteenused	46,1	26,7	14,2	13
Teenindus	44,9	18,8	12,9	23,4
Tehnika, tootmine ja ehitus	56,8	22,4	12,6	8,2
Tervis	87,3	5,7	4,1	2,9
Õigus	58,8	17,5	11,9	11,8
Ärindus ja haldus	39,8	23,5	22,2	14,5

TABEL 2. Põhitöö seotus õpitud erialaga õppetasete ja valdkondade kaupa (% vastanutest, kes töötavad)

Allikas: autori koostatud

JOONIS 1. Haridustase, mida praegune amet eeldab 2009. ja 2012. aasta vilistlaste uuringu põhjal (% vastanutest, kes töötavad)

Allikas: autori koostatud

Valdkond	Ei oska öelda	Haridus- tase pole sellel töökohal oluline	Kesk- hari- dust	Kutse- hari- dust	Kõrg- hari- dust	Põhi- hari- dust
Arvutiteadused	4,34	14,89	2,59	4,78	73,40	0,00
Haridus	0,00	3,10	2,74	3,31	90,44	0,40
Humanitaaria	4,88	11,04	13,02	4,86	65,20	0,98
Kunstid	11,90	16,52	10,90	4,55	53,83	2,30
Loodus- ja täppisteadused (v.a arvutiteadused)	4,42	11,46	7,02	0,00	76,50	0,59
Põllumajandus	13,48	14,57	10,75	10,75	50,46	0,00
Sotsiaal- ja käitumisteadused ning ajakirjandus ja infolevi	2,74	10,34	9,58	4,78	72,29	0,27
Sotsiaalteenused	0,84	0,00	15,89	4,61	76,46	2,20
Teenindus	4,16	7,43	13,72	7,78	65,89	1,03
Tehnika, tootmine ja ehitus	4,18	3,67	3,40	3,77	84,38	0,60
Tervis	0,00	0,57	0,48	10,83	88,11	0,00
Õigus	1,78	1,19	8,74	1,36	86,93	0,00
Ärindus ja haldus	5,36	9,24	12,05	4,52	68,09	0,75

TABEL 3. Lõpetatud valdkonna ja tööl nõutava haridustaseme vastavus (% vastanutest, kes töötavad)

Allikas: autori koostatud

Õppetase	Töökohal nõutav kõrgharidustase				
	Rakendus- kõrg- haridus	Bakalau- reuse- kraad	Magistri- kraad	Doktori- kraad	Ei oska öelda
Rakenduskõrgharidusõpe	71,3	15,7	4,2	0	8,8
Bakalautreuseõpe	5,7	64,7	19,4	0,1	10,1
Magistriõpe	5,1	30,6	57,4	0,6	6,3
Doktoriõpe	2,6	3,8	20,5	69,7	3,4

TABEL 4. Lõpetatud õppetaseme ja tööl nõutava kõrghariduse vastavus (% vastanutest, kes töötavad ja kelle praegune ametikoht eeldab kõrgharidust)

Allikas: autori koostatud

kuulub sellesse gruppi, eestlastest vastanute puhul teenib sellist palka kõigest 8%). Oluline on märkida, et ligi 60 protsendil vastanutest, kes uuringus osalemise ajal töötasid, tõusis pärast lõpetamist palk. Seejuures 19 protsendi puhul oli see otseselt seotud lõpetamisega ja 12 protsendi puhul omandatud erialaga (vt tabel 5). Suurem osa vastanutest leidis, et tuleb oma praeguses töökohas hästi toime (87%). Seega on kõrgkooliõpingutel olnud vaieldamatult positiivne mõju lõpetanute pädevuse kujunemisele ja toimetulekule tööturul.

VILISTLASTE RAHULOLU LÄBITUD ÕPINGUTEGA. Enamik vilistlasi teadis õpinguid alustades, millised olid valitud õppekava eesmärgid ja õpiväljundid. Teadlikkus varieerub mõnevõrra õpetasemete kaupa, mis on ka ootuspärane: magistri- ja doktoriõppe lõpetanud olid üldjuhul oma valikutest teadlikumad. Ligi 75 protsenti vastanute hinnangul vastasid läbitud õpingud ootustele. Peamine põhjus, miks läbitud õpingutega rahul ei olnud, oli see, et praktilist töökogemust ei saanud – leiti, et õpingute käigus ei pööratud sellele

Õppetase	Kuni 355 €	356–600 €	601–800 €	801–1000 €	1001–1200 €	1201–1400 €	1401–1600 €	1601–1800 €	Üle 1800 €
Rakenduskõrgharidusõpe	3,4	16,5	22,3	18,9	13,7	9,7	5,5	2,5	7,5
Bakalaureuseõpe	10,8	15,3	15,6	20,1	14	8,7	5,8	3,4	6,3
Magistriõpe	3,6	7,5	10,9	17,3	16	13,7	8,1	6,9	16
Doktoriõpe	0	3,8	5,6	9	14,8	9,9	9,6	12,1	35,2
Valdkond									
Arvutiteadused	1,8	1,9	5,3	7,2	13,7	11,1	15,8	9,5	33,7
Haridus	4	22,1	36,9	22,3	6,8	4,3	1,2	1,2	1,2
Humanitaaria	18,8	17,9	19	20,7	9,7	8	1,6	1,1	3,2
Kunstid	20,8	26,6	15,2	15,7	7,3	7,4	2,3	1,8	2,9
Loodus- ja täppisteadused (v.a arvutiteadused)	17,4	19,1	9,9	17,1	8,6	5,9	4,7	4,2	13,1
Põllumajandus	4,7	5,7	8,3	34,8	19,2	4,7	12,7	9,8	0,1
Sotsiaal- ja käitumisteadused ning ajakirjandus ja infolevi	5,4	13,8	14,3	17,1	18,1	11	9,1	3,4	7,8
Sotsiaalteenused	6,7	27,1	31,5	24,5	5,3	3,2	0	0,7	1
Teenindus	6	7,8	18,9	15,8	12,8	15,3	6,5	5,6	11,3
Tehnika, tootmine ja ehitus	3,6	6,5	6,9	18,8	22,6	14,7	10,5	6,1	10,3
Tervis	1,6	9,1	27,7	20,9	16,6	10	3,4	1,6	9,1
Õigus	3,2	6,7	7,1	13,4	15,1	17,6	11,9	10,1	14,9
Ärindus ja haldus	1	12,9	9	20,3	18	12	6,6	5,3	14,9

TABEL 5. Keskmine brutokuupalk õppetasemete ja valdkondade kaupa (% vastanutest, kes töötavad)

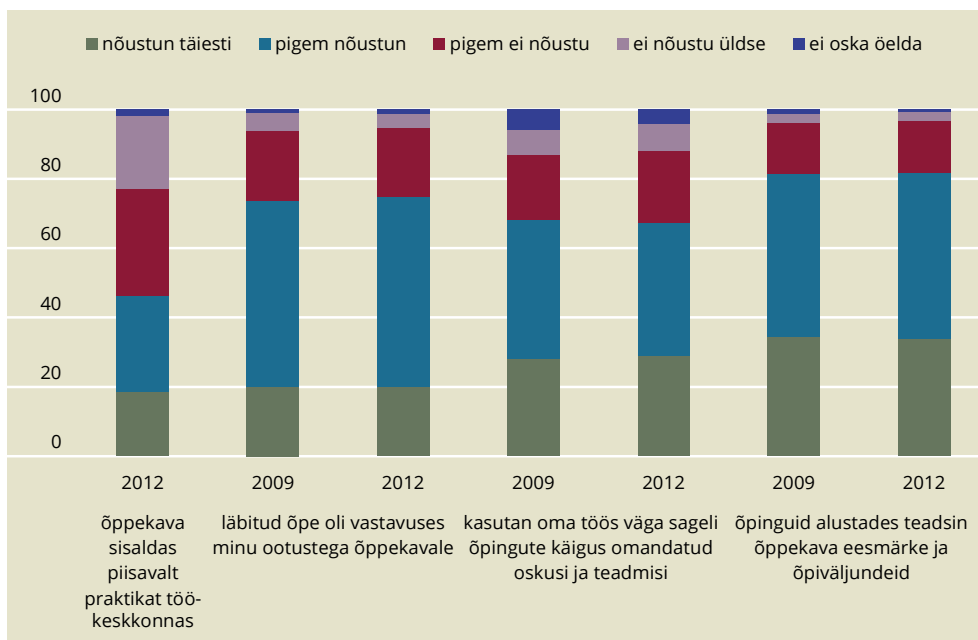
Allikas: autori koostatud

piisavalt tähelepanu. Seega võib järeldada, et enamasti on 2012. aastal lõpetanud vilistlased läbitud õpingutega rahul (vt joonis 2). Enim olid läbitud õppega rahul doktori-, integreeritud ja magistriõppe lõpetanud, vähim bakalaureusekraadi omandanud. Viimane on seletatav asjaoluga, et esimese astme õppurid ei olnud õppekava eesmärkidest niivõrd teadlikud.

Vähem on vilistlased rahul praktikavõimalustega (54% vastanutest ei olnud pakutavate võimalustega rahul). Eriarvamusele jäid rakenduskõrghariduse omandanud, kellest 77 protsenti leidis, et õppekava sisaldas praktikat piisavalt. Siit järeldub, et kõrgkoolid peaksid oma õppekavad üle vaatama ja hindama praktika vajadust. Tarviduse korral tuleks praktiliste ainete osakaalu suurendada, samuti lisada ettevõtte praktikat. Viimase puhul on vajalik leida stiimuleid tööandjatele, et nad

oleksid senisest rohkem valmis praktikante vastu võtma ning neid juhendama. Sama põhimõtte leiab kajastamist ka Eesti elukestva õppe strateegias 2020 (2014). Enam tuleks tähelepanu pöörata praktika sisule, et selle läbimine annaks üliõpilasele vajaliku töökogemuse. Samuti võiks riik kaaluda õppurite praktika tasustamise toetamist.

45 protsenti lõpetanutest ei vajanud kõrgkoolides õppides abi tuutoritelt ega karjääri- ja õppekorraldusnõustajatelt. Oluline on aga märkida, et 12 protsenti vastanutest leidis, et nad vajasisid, kuid ei saanud tuge piisavalt, 12 protsenti polnud aga kõrgkoolide pakutavatest võimalustest teadlikki. Teistest eristub siinkohal selgelt põllumajanduse valdkond, mille lõpetajatest 30 protsenti väidab, et ei saanud õpingute ajal piisavalt tuge. Samas ei peegelda vastused selliste tugiteenuste vajalikkust üldiselt, sest uuring ei hõlmanud neid, kes mingil põhjusel õpingud

JOONIS 2. Viimati läbitud õppekava eesmärgipärasus ja vastavus tööturu nõuetele 2009. ja 2012. aasta vilistlaste uuringu põhjal (%)

Allikas: autori koostatud

katkestasid. Seega võib eeldada, et vajadus võib pigem mõnevõrra suurem olla. 2009. aasta vilistlaste uuringust selgus samuti, et suurem osa vastanutest erinevat nõustamist ei vajanud.

Uuringust selgub, et põllumajanduse lõpetanud on pakutud tugiteenustega kõige vähem rahul. Samuti on nende hulgas kõige enam neid, kes ei tööta erialasel tööl. Kuigi selle valdkonna lõpetanute arv on võrreldes teistega väike, tuleks üle

Tööandjad hindavad lõpetanute arvates enam üldpädevusi, koolist saadakse aga erialateadmisi.

vaadata valdkonna õppekohtade arv ning kõrgkoolidel luua selgem side õppekava ja töömaailma vahel. Õppekohtade arv vajab ülevaatamist ka humanitaaria ja kunstide valdkonnas, kus arvestatav hulk lõpetanuid ei tööta oma erialal.

Kõik vastanud leidsid, et ülikooliõpingud aitasid kaasa erialateadmiste omandamisele. Kõrgelt on hinnatud ka uurimis- ja analüüsiostkuste arendamist ning üldise maailmapildi avardamist. Ka 2009. aasta vilistlasuuringule vastanud hindasid kõige kõrgemalt analüüsiostkuste ja üldiste maailmapilti avardavate teadmiste kujunemist. Sarnaselt selle vilistlasuuringu tulemustega hinnati ka 2009. aastal lõpetanute puhul kõige madalamalt juhtimisostkuste kujunemist.

Hinnates pädevuste kujunemist õppetasete kaupa, on võimalik täheldada statistiliselt olulisi erinevusi. Kui erialateadmiste arendamist hindasid kõikide õppetasete lõpetanud ühtmoodi kõrgelt, siis teoreetiliste teadmiste praktikas rakendamise oskuse, meeskonnatöökuse, juhtimisostkuse, uurimis- ja analüüsiostkuste ning efektiivse ajakasutuse ja

planeerimisostkuse puhul olid hinnangud õppetasete erinevad. Rakenduskõrgharidus- ja bakalaureuseõppe puhul oli kõrgkooliõpingute panus madalaim matemaatikapädevusse ning teadmistes teaduse ja tehnoloogia alustest. Magistri- ja doktoriõppe puhul hinnati madalaks kõrgkooliõpingute panus kultuuriteadlikkusesse ja -pädevusse ning doktoriõppe puhul ka sotsiaalsesse ja kodanikupädevusse.

Kriitiliselt hindasid vastajad aga juhtimisostkuste, sotsiaalse ja kodanikupädevuse, kultuuriteadlikkuse ja -pädevuse ning matemaatikapädevuse arendamist. Üldjoontes sama kinnitavad 2009. aasta uuringu tulemused. Küll aga on täheleandav, et ajas on lõpetanute hinnangud muutunud positiivsemaks. Osalt võib see olla tingitud meetoodikast (2012. aasta vilistlaste uuringus olid pädevused pisut teisiti sõnastatud, andmaks nende sisu täpsemini edasi), kuid tõenäoliselt mitte ainult.

Kõrgkoolide õppekavad on enamasti erialakesksed, üldisi pädevusi (nt juhtimisostkus) arendatakse vähem. Uuringu tulemustele tuginedes saab väita, et tööandjad hindavad lõpetanute arvates enam üldpädevusi, koolist saadakse aga erialateadmisi. Seega valitseb saadavate ja tööturul vajaminevate pädevuste vahel teatav vastuolu. See, mil määral peaksid kõrgkoolid tudengite üldpädevusi arendama ning millised on teiste osaliste (näiteks erasektori teenusepakkujad) võimalused seda tühimikku täita, vajab diskussiooni ja otsustamist. Vajaduse korral peaksid kõrgkoolid üldpädevusi suurendavaid aineid õppekavadesse lõimima.

KOKKUVÕTE. Kahe vilistlasuuringu vahelisel perioodil pole suuri muutusi toimunud – kahe uuringu tulemused on küllaltki sarnased.

Pärast kõrgkooli lõpetamist töötas enamik vastanuid töökohal, millel nõutav haridustase langeb kokku vastaja haridustasemega: bakalaureuseõppe töötavatest

lõpetanute 65 protsenti töötab ametikohal, mis eeldab bakalaureusekraadi, magistriõppe lõpetanute puhul on see näitaja 58 protsenti, doktorikraadi saanutest töötab doktorikraadi eeldaval ametikohal 70 protsenti.

2012. aasta vilistlaste uuringu põhjal saab tõdeda, et Eesti kõrgkoolide lõpetanud tulevad üldiselt hästi toime. Vilistlased on oma erialavalikust teadlikud, samuti on rahulolu läbitud õpingutega kõrge. Kaks aastat pärast lõpetamist on 82 protsendil vastanutest töökoht, töötute osakaal jääb kahe protsendi juurde, mis on Eesti keskmisest märgatavalt madalam. Peamiseks töökoha valiku põhjuseks on seos õpitud erialaga. 75 protsenti vastanutest töötab ametikohal, mis eeldab kõrgharidust. Enamik vilistlasi on oma tööga rahul.

Peamiste probleemidena kõrghariduses saab välja tuua vähese praktika ja puudujäägid teatud üldpädevuste osas (nt juhtimispädevus).

Eesti ühiskonnas on kõrghariduses levinud kaks seisukohta. Esiteks see, et huvi humanitaarvaldkondade vastu on reaavaldkondade omast suurem. Peamiselt on õhus küsimus, kas kõikidele jätkub tööd. Teiseks on juttu kõrgharidusega inimeste ületootmisest. Uuringu tulemused nimetatud kartusi ei kinnita: valdkonnad on omavahel küllalt hästi tasakaalus, samuti on töötus kõikide valdkondade lõikes peaaegu sama. Arvestades, et enamik lõpetanute töötab kohal, mis eeldab kõrgharidust, ei saa ka teha järeldust, et kõrgharidusega inimesi oleks liiga palju (tuleb siiski tõdeda, et humanitaaria, sotsiaalteenuste, põllumajanduse, teeninduse ning äriduse ja halduse lõpetanud töötavad keskmiselt sagedamini oma kvalifikatsioonile mittevastavatel kohtadel). Töötuse statistika on aga näidanud, et majanduskriisi elasid kõige paremini üle just kõrgharitud inimesed. Seega ei ole suuri disproportsioone võimalik täheldada.

KASUTATUD KIRJANDUS

EAMETS, R., KRILLO, K., THEMAS, A. (2011). Eesti kõrgkoolide 2009. aasta vilistlaste uuring. Lõpparuanne. Tartu: Sihtasutus Archimedes. – <http://dSPACE.utlib.ee/dSPACE/handle/10062/40750>

EESTI ELUKESTVA ÕPPE STRATEEGIA 2020. (2014). Vabariigi Valitsus, 13.02.2014, 59. – <https://hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>

ESPENBERG, K., BEILMANN, M., SAMMUL, M., NAHKUR, O., LEES, K., VAHASTE, S., VARBLANE, U. (Toim). (2013). Eesti üliõpilaste eluolu 2013: rahvusvahelise üliõpilaste uuringu EUROSTUDENT V Eesti analüüs. Lõpparuanne. Tartu: Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskus RAKE. – http://dSPACE.utlib.ee/dSPACE/bitstream/handle/10062/43625/EurostudentV_l6pparuan%20ne.pdf?sequence=1

LAAN, M., KUUSK, A., SUNTS, H., URB, J. (2015). Eesti kõrgkoolide 2012. aasta vilistlaste uuring. Lõpparuanne. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium. – https://www.hm.ee/sites/default/files/2012_a_vilistlaste_uuring.pdf

MÄGI, E., NESTOR, M. (Toim). (2012). Koolilõpetajad ja nende karjäärivalikud. Keskkaridusastme lõpetajate valikute uuringu lõpparuanne. Tartu: SA Archimedes. – http://dSPACE.utlib.ee/dSPACE/bitstream/handle/10062/40753/KHaridus_teenistus.pdf?s%20equence=1

TARTU ÜLIKOOLI 2010. AASTA VILISTLASTE UURING. (2011). Lõpparuanne. Tartu: Tartu Ülikool. – http://www.ut.ee/sites/default/files/ut_files/Vilistlaste_tagasiside_2011.pdf